

23 TEMMUZLARDA ATATÜRK MODELİNİN GÜNCELLİĞİ

Prof. Dr. Özer Ozankaya

ADD Genel Başkan Yardımcısı

I

23 Temmuz 2000 Türk bağımsızlık savaşı ve Türk demokrasi devriminin temellerinin atıldığı Erzurum Kongresi'nin 81. Yıldönümü idi. Mustafa Kemal'in düşünce ve eylem önderliğinde gerçekleşen bu savaş ve devrimin, özgürlük, bağımsızlık, barış ve sürekli gelişmenin evrensel anahtarlarını içerdiği, bir daha 'kurtuluş savaşı vermek zorunluluğuna düşmemenin güvencesini sağladığı' her yıldönümünde özenle vurgulanmalıdır. Çünkü uluslararası sömürgeciliğin yeni kılıfları olarak kullanılan "post-modernizm", "küreselleşme", "devleti küçültme" propaganda bombardımanları altında, "ulus" olgusuna, ulusların bağımsız varlığına ve ulusa karşı sorumlu yönetim düzenine ciddi saldırılar yapılmaktadır. Gerçekten de bugün dünyanın geri bıraktıran büyük çoğunluğunun özgürlük, bağımsızlık, barış ve güvenliği tehdit edilmektedir. Örneğin Çok Uluslu Şirketlerin güdümündeki G-8'in, bunların güdümündeki IMF, Dünya Bankası ya da Dünya Ticaret Örgütü'nün dayatmalarının ulusların istençleriyle bir ilgisi olmadığı, ulusların istençlerine kulak bile asmadıkları açıktır.

Bu tehditleri sonuçsuz bırakmanın evrensel yolu, Mustafa Kemal'in Erzurum'da 5 Temmuz 1919 günü arkadaşlarına önerdiği ve en başta da kendisinin bağlı kaldığı yoldur:

"Açıkça ortaya çıkmak, ulusun hakları adına yüksek sesle bağırarak ve bütün ulusun bu sese katılmasını sağlamak gerekir."

Mustafa Kemal'in başlı başına bir uygarlık düzenlemesi değerindeki demokrasi devriminin altın anahtarı, **"ulusal egemenlik"** ilkesidir. Tüm Kurtuluş Savaşı ile Cumhuriyet Devrimlerinin ruhunu, meşruluğunu oluşturan bu ilke, Erzurum Kongresi sonuç bildirgesinden başlayarak şöylece bayraklaşmıştır: **"Ulusal güçler etken ve ulusal istenç egemen olacaktır!"**

Erzurum Kongresi'nin 80. yıldönümünde ulusal egemenlik ve ulusal bağımsızlık kavramlarını doğru tanımlamanın ve ulusal yaşamımıza temel yapmanın bir zorunluluk olduğunu görüyoruz.

Bugün ulusal ve uluslararası yaşamımızı belli başlı her alanda ağır bunalımlara sürükleyenlerin başında, 50 yıllık çok partili uygulama boyunca ulusal egemenlik düzeninin bu gerçek anlamına yabancı ve karşıt, kendi partileri içinde demokrasiyi islemekten alıkoyan siyasal kadroların geldiği açıktır. Bunların bir çoğunun bugün yine en önemli siyasal karar konumlarında olmaları, ulusal egemenlik ilkesinin pek büyük ölçüde ihlal edildiğinin de kanıtıdır.

Erzurum Kongresi'nden başlayarak Türk ulusunu Kurtuluş Savaşı'na ve düşmanla işbirliği içindeki çağdışı yönetim düzenine başkaldırmaya yönelten, savaşı zafere ulaştıran ve Türk ulusuna bir daha kurtuluş savaşı vermek zorunda kalmamanın güvencesini sağlayan, hep doğrulukla bağlı kalınan ulusal egemenlik ilkesi olmuştur. Elli yıldan beri aynı ilkeye aykırı yönetim uygulamalarının sonunda ise:

- Kamu yönetimi her siyasal, dinsel, felsefi görüşten yurttaş eşit davranmakla yükümlü, etkin, güçlü ve dürüst bir kamu yönetimi olmaktan uzaklaştırılarak toplumumuz koyu bir partizanlığa boğulmuştur;
- Ekonomimiz, bir yandan gerçek anlamında sanayileşme yolundan saptırılarak dışa bağımlı duruma getirilmiştir; öte yandan 1923 İzmir İktisat Kongresi'nin 'Emek Ulusal Andı'yla benimsenen 'emek harcayanların emeklerinin karşılığını alabildikleri bir gelir dağılımı' ilkesinden uzaklaştırılmıştır; sürekli ve yıkıcı oranlardaki enflasyon, tüm ücretlileri sokağa dökmeğe başlamıştır.
- Ulusal egemenliğe ihanetin bir başka boyutu olarak her yıl yüz binlerce Türk çocuğu, ulusal egemenlik, laiklik, insan ve yurttaş hakları, kadın hakları, ... gibi temel kavramlardan habersiz, demokrasi kültüründen yoksun, bir bölümü ise bu ilkelere açıkça karşıt olacak biçimde koşullandırılmıştır.
- Bütün bunlar, yurt güvenliğimizi ve ulusal birliğimizi içerde bozup zayıflattığı gibi, çoğu sözde "müttefik" yabancı güçlerce bile açıkça tehdit edilebilir duruma düşürmüştür.

II

Öyleyse, Erzurum Kongresinin 81. Yıldönümünde Atatürk'ten alacağımız ulusal egemenlik, yani demokrasi derslerine iyice kulak vermek zorundayız:

Mustafa Kemal ulusal egemenlik ilkesine inanıp dayanarak ve bu ilkenin gereklerinin anlaşılıp adım adım yerine getirilmesini sağlayarak Kurtuluş Savaşını ve Cumhuriyet devrimlerini yürüttü. Erzurum Kongresi'nin toplanmasını engellemek isteyen Halife-Sultan hükümeti O'nu görevinden alınca, ulusal egemenlik bayrağını biraz daha yükselterek ulusal direnişi örgütleyeceğini şöyle ilan etmişti:

"Yalnız ulusun sevgi ve cömertliğine güvenerek ve onun bitmez, tükenmez verim ve güç kaynağından esinlenerek vicdani görevime devam edeceğim; ulusun bağrında bir bireysel savaşçı gibi çalışacağım."

"Bireyler düşünen varlıklar olmadıkça, bir ulusu iyiye de kötüye de herkes yöneltebilir. Temelden çatıya yükselen bir yapı sağlam olur. Onun için biz işe köyden, mahalleden, yani bireyden başlıyoruz."

Savaş kazanıldıktan sonra ulusal egemenlik düzeninin tüm gerekleri gerçekleşecektir. Mustafa Kemal şu düşüncüyü anlatmaktan bir an geri durmaz:

"Bir ulusta güzel şeyler düşünen insanlar, olağanüstü işler yapmağa yetenekli kahramanlar bulunabilir. Ama öyle kimseler yalnız başına hiçbir şey olamazlar, meğer ki bir genel duyguyu harekete geçiren, anlatıma kavuşturan, temsil eden kişiler olsunlar. Ben, ulusumun düşünce ve duygularını yakından öğrenmekten, sevgili ulusumda gördüğüm yetenek ve gereksinimleri anlatmaktan başka birşey yapmadım. Onun bu yetenek ve duygularını anlamış olmakla öğreniyorum."

Ama Mustafa Kemal, gerçek anlamında ulusal egemenlik düzeninin yolundadır. Ulusal egemenliği ortadan kaldırmak üzere ulusal egemenlik düzenini kötüye kullanmaya bu düzende yer olmadığının da aynı açıklık ve kesinlikle bilincindedir: Her bireyin doğuştan, vazgeçilmez, devredilmez olmak üzere sahip olduğu eşit insan ve yurttaş haklarının tam güvencede bulunduğu, bu hakların "oy yoluyla" bile kısıtlanıp kaldırılamayacağı, hatta böyle bir oylamanın bile demokratik meşruluğu yitirmek demek olacağı, Atatürk'ün Türk demokrasi devrimine temel yaptığı 'ulusal egemenlik' anlayışının gereğidir. Cumhuriyet düzenine ve onun vazgeçilmez özelliklerine aykırı bir yasayı önermenin bile meşruluk-dışı sayılması, bunun bir anlatımıdır. 'Kanun devleti', 'hukuk devleti' olmaya yetmez; din, mezhep, dil, cinsiyet, toplumsal konum... ayrımı gözetmeden her bireyin eşit insan ve yurttaş hak ve özgürlüklerine sahip olduğu ilkesine aykırı yasa yapılamaması, ulusal egemenlik düzeninin en basta gelen gereğidir.

Daha Erzurum Kongresi günlerinde Mustafa Kemal su uyarıları yapıyordu:

"Ülkenin genel siyasetini saptamak, ordunun durumunu iyileştirmek, yurdun kurtuluşunu sağlayacak önlemleri düzenlemek gibi büyük işlerle uğraşacak bir kurulu, kuşku yok ki ne bir aşiret başkanının, ne bir şeyhin, ne de şunun bunun eline bırakamayız." "Geleceğimize egemen bir ulusal istencin engellemeden korunmuş olarak ortaya çıkması, ancak Anadolu'dan beklenebilir. Bundan dolayıdır ki ulusal bir meclisin ve gücün yalnız ulusal istençten alacak sorumlu bir hükümetin kurulması, son zamanlarda başkentin hemen tüm aydın çevrelerinde bir değişmez düşünce durumuna gelmiştir."

Bu nedenle İstanbul'daki önde gelen aydınlara şu çağrısı yapar:

"Zaten acı olan durumu öldürücü biçime sokan en önemli etken, İstanbul'daki karşı akımlar ve ulusal erekleri zararlı bir biçimde desteksiz bırakan, ulus yararına aykırı siyasal propagandalardır. Artık İstanbul Anadolu'ya egemen değil, bağımlı olmak zorundadır. Ben, ulusal amaç elde edilinceye değin Anadolu'dan ve ulusun bağrından ayrılmayacağım ve hiçbir güç bu ulusal kararlılığa engel olamayacaktır. Size düşen özveri pek büyüktür."

Ulusal egemenlik düzeninden yoksunluğun ne yıkımlı sonuçlar verdiğine de işaret eder:

"Yurtta geleceğimize sahip çıkan bir ulusal erk ve istencin bulunmadığı yanlış kanısı egemen

olmuş ve cansız bir yurtla kansız bir ulus neleri hak ederse, İtilaf Devletleri onları uygulamaya başlamıştır."

Erzurum halkı Halife-Sultana başkaldıran Mustafa Kemal'i bağrına basmıştır. O günlerde ALBAYRAK Gazetesinde şöyle yazılar yayınlanmaktadır:

"..Tarihimize değerli sayfalar ekleyen askerlik yaşamınızdan çekilmek yolundaki özveriyi minnet ve şükranla karşıladık. Erzurumluların yurtsever yüksek kişiliğinize karşı beslemekte olduğu güven ve saygıyı bu vesileyle de arzı bir borç saydık. Yürütme Kurulu Başkanlığını kabul buyurmanızı dileriz."

"Bu ülkenin tarihinde kentimizin nasıl ışıklı bir yeri varsa, Erzurum tarihinde de yurtsever yüce kişiliğiniz öylesine özel bir yer kazanmış bulunuyorsunuz. Yaşam savaşımalarında böylece önemli anıları olan Erzurum'un çocukları arasında yüksek adınızın görülmesi, bütün hemşehriler için onur ve öğünç nedeni sayılacağından, doğum yerinizin düşman elinde bulunması nedeniyle burayı doğum yeriniz sayıp hemşehriliğimizi kabul buyurmanızı dileriz."

Mustafa Kemal bu mektuba, "Tarihi erler yatağı Erzurum'un hemşehrileri arasında bulunmak, benim için en büyük mutluluktur." diyerek yanıt veriyordu.

Erzurum'daki 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Pasa da Mustafa Kemal'in ulusal egemenlik ilkesine dayalı bu demokratik girişiminin meşruiyetini tanıyarak Halife-Sultan hükümetinin Mustafa Kemal'i tutuklaması, Erzurum Kongresi'ni engellemesi buyruklarını dinlemez. Tersine yalnız görevinden değil, tüm rütbelerinden de soyunarak bir ulus bireyi olan, kendi deyişle "Osmanlı Paşalığından Türk erliğine terfi eden" Mustafa Kemal'e bağlılığını bildirir:

"Hizmetleri ve özverisi bütün dünyaca kabul edilmiş bulunan ve ordu ile ulusun övünme nedeni olan yüce kişiliğinizin görevden ayrılma zorunda kalışınızdan dolayı ben ve kolordum son derece üzgünüz. Yalnız kutsal ulusal davamız için savaşmaktan hiçbir an geri durulmayacağı yolunda verdiğiniz yüksek sözlerle teselli bulduğumuzu arz ile yurt ve ulusumuz için her türlü çalışmada Yüce Tanrının başarılar bağışlamasını diler, kolordumuzun özel yüksek saygılarını sunarım, efendim."

Mustafa Kemal'in Erzurum Kongresi'nde dile getirdiği düşünceler bugün için de ibretle göz önünde bulundurulacak değerdedir:

"Gün geçtikçe artan bir şiddetle devletimizin hakları, hükümetimizin saygınlığı, ulusumuzun onuru saldırılara ve haksızlıklara uğradı. Osmanlı uyruklarından olan Rum ve Ermeni öğeleri gördükleri yüreklendirme ve yardımın sonucu olarak ulusal namusumuzu yaralayacak taşkınlıklardan başlayarak üzücü ve kanlı aşamalara varan utanmazca saldırılara koyuldular. Ancak derin bir üzüntüyle kabul etmek zorundayız ki bu gözü peklikler, ulusal denetimin dışında bulunan merkezi hükümetlerin her birinin ötekinden daha kötü bir biçimde gösterdiği zayıflık ve güçsüzlük belirtilerinden ve başkentteki bir bölüm basında görülen pek karanlık tutkulardan ve ulusal vicdanın inkar edilip ulusal güçlerin savsaklanmasından dolayı genişlemiştir."

"Efendiler, bilinen bir gerçektir ki, tarih bir ulusun kanını, hakkını, varlığını hiçbir zaman inkar edemez. Bu nedenle, yurdumuz ve ulusumuza karşı verilen hükümler, kanılar, kesinlikle iflas etmeğe mahkumdur. İşte bu tiksinti verici ezinçlerden ve bu zavallı düşkünlerden, tarihimize karşı yapılan haksızlıklardan üzüntüye kapılan ulusal vicdan uyanış çığlığını yükseltmiş ve Ulusal Hakları Savunma, Ulusal Hakları Koruma, Yurdu Savunma ve Yabancı Bir Devlete Katılmaya Karşı koyma gibi değişik adlarla, ama aynı kutsal değerleri korumak için beliren ulusal akım, bütün yurdumuzda artık bir elektrik ağı durumuna girmiş bulunuyor."

"Burada acıklı bir gerçek olmak üzere belirtiyim ki, ülkemizde çok büyük tutarda yabancı parası ve pek çok propagandalar dolaşıyor. Bundaki amacın, ulusal hareketi sonuçsuz bırakmak, ulusun umutlarını kötürüm kılmak, Yunan ve Ermeni umutlarıyla yurdun kimi önemli bölgelerini işgal etme amacını kolaylaştırmak olduğu çok açıktır. Bunun yanında, her ülkede, her dönemde görüldüğü gibi, bizde de yürekleri ve sinirleri zayıf, anlayışsız insanlar ve yurt sevgisinden yoksun, kişisel gönenç ve çıkarlarını yurt ve ulusunun zararında arayan alçaklar da vardır,"

Erzurum Kongresi tarihsel ve kalıcı değerdeki şu kararları almıştır:

1. Ulusal sınırlar içindeki bütün yurt parçaları bir bütündür; birbirinden ayrılamaz.

2. Ne türde olursa olsun, yabancıların topraklarımıza girip işlerimize karışmasına karşı çıkılacaktır.
3. Yurdun ve bağımsızlığın korunmasına ve güvencede bulundurulmasına İstanbul hükümetinin gücü yetmezse bu amacı gerçekleştirmek için geçici bir hükümet kurulacaktır.
4. Ulusal güçleri etken ve ulusal istenci egemen kılmak, temel ilkedir.
5. Yabancı devletlerin güdümü (manda) ve koruyuculuğu kabul edilemez.
6. Millet Meclisinin hemen toplanarak hükümet işlerinin meclis denetiminde yürütülmesini sağlamaya çalışılacaktır."

Mustafa Kemal Kongre üzerine şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

"Kongre, özellikle tüm dünyaya karşı ulusumuzun varlığını ve birliğini gösterdi. Tarih bu Kongremizi hiç kuşkusuz eşi az bulunur büyük bir eser olarak kaydedecektir." "Erzurum Kongresinin en belirgin niteliklerinden biri de ulusal istenci her şeye egemen ve her şeye üstün kılma kararıdır. Ülkede ulusal istenç egemen olacak. Ulusal güçler de bu istence bağlı. Gerçek bu olunca neler olmaz?!"

III

Mustafa Kemal, Kurtuluş Savaşı boyunca, bu savaşın "bilim, kültür ve uygarlık Avrupası ve Amerikası ile değil, resmi Avrupa ve Amerika" ile olduğunu belirtmiştir. Bugün G-8'lerde temsil edildiğini gördüğümüz bu 'Resmi Avrupa ve Amerika'nın sömürgecilik kamburundan gerçekten kurtulmak istemediği açıkça görülüyor. Bu ülkelerin kendi iç düzenleri için de bu gözlem geçerlidir. Bugün ABD'de bile nüfusun % 15 kadarı, yani yaklaşık her 6 kişide bir kişi 'yoksulluk düzeyi'nin altında yaşamaktadır. Bu bilim, kültür ve uygarlık Avrupası ve Amerikasının halk yığınları, hükümetlerini gerçek özgürlük, barış, toplumsal adalet ölçüleri içinde tutmayı başaramamaktadır. Oysa Türk Devrimi, bunları sağlayacak nitelikte olan ve uygulanabilirliğini de kanıtlamış olan bir uygarlık tasarımı niteliğindedir.

Öyleyse bu uygarlık tasarımının gerçekleşme sürecindeki her önemli aşamanın yıldönümleri yurt çapında, siyasal partilerden üniversitelere ve tüm eğitim kurumlarına, işçi ve işveren örgütlerinden öteki sivil toplum örgütlerine varana dek tüm ulusa, kimisi uluslararası çapta birçok siyasal, kültürel, sanatsal, teknolojik, ticari, sportif .. şölenlerle kutlanmalıdır. Tüm iletişim araçları özgürlüklerini, demek ki varlıklarını borçlu oldukları bu demokrasi devriminin gereğince kutlanmasına en büyük ölçüde katkıda bulunmalıdırlar. Erzurum Kongresi de bu demokrasi devriminin en önemli aşamalarından biridir. Unutmamak gerekir ki yıldönümü kutlamaları, benimsenen değer ve ilkelerin yeni kuşaklarca ve henüz kavramamış olanlarca öğrenilip kavranmasını, genel olarak toplumda bilinç tazelenmesini ve bu ilke ve değerlerin daha etkin biçimde uygulanmasını kolaylaştırır.

Bu bakımdan Erzurum halkına ve Erzurum'daki toplumsal, siyasal, eğitsel kurumlara en ön sırada görev düştüğü açıktır. Erzurum halkı, 1919 Temmuzunda hem ulus, hem dünya çapında değer taşıyan bir tarihsel olaya ev sahipliği yaptığının bilincinde olmuş ve bu bilince uygun davranarak Atatürk'ü, insanlık tarihinde eşi pek az bulunan bu yüce kişiliği ve Kongreyi bağrına basmıştır. Böylece kendi düşünce ve karakter düzeyinin yüksekliğini kanıtlamıştır. Özgürlük ve bağımsızlığın, bilim ve sanatın, kadın haklarının, ekonomik gönencin baş tacı edildiği bir çağda, bütün bunları en güvenli ve sağlıklı biçimde sağlayan bir uygarlık atılımının ve onun önderinin değerini bilmemek, kuskusuz bir toplum için, bir kent için ancak yüz karası olurdu.

Ne var ki, ülkemizi ve ulusumuzu, bir bölümünü yukarda andığımız ağır bunalımlara sürükleyen siyasal kadrolar, birkaç on yıldan beri Erzurum Kongresi'nin insanlık çapındaki değeriyle tam gelişki oluşturan bir aymazlıkla, bu yıldönümlerinin neredeyse sessiz geçmesine neden olagelmışlerdir. Erzurum'daki üniversite de, üstelik o yüce insanın adını taşıdığı halde, çok yazıktır ki bu yönde bir önderlik yapamamıştır.

Oysa 23 Temmuz'lar Erzurum'u, değil yalnız Türkiye'ye, dünyaya açabilecek etkinliklerle değerlendirilebilir. Erzurum bu sayede Türkiye'nin en çağdaş, en varıl, en estetik kentine dönüşebilir. Ve kuşkusuz Mustafa Kemal Atatürk'ü gerçek değeriyle takdir etmekle, daha nice Mustafa Kemal'ler yetiştirecek bir verim kaynağı olduğunu ortaya koyabilir.

Bu nedenle, artık bir 23 Temmuz Ulusal ve Uluslararası Kutlama Kurulu oluşturulmalıdır. Her 23 Temmuz Erzurum'u Türkiye'ye ve dünyaya açan bilim, sanat, spor, sanayi, teknoloji,

ticaret .. şölen ve fuarlarıyla kutlanmalıdır. Bütün bu düşüncelerin Samsun, Amasya, Sivas, ve Türk Kurtuluş Savaşı ile demokrasi devriminin belli başlı adımlarının atıldığı tüm yerler ve tüm günlerin yıldönümleri için de geçerli olduğu açıktır.